

A szappan

Anya sebtében telepakolt két szögletes barna vulkánfíber koffert, Kucsera azt mondta, ennyit vihetünk Amerikába. Apa meg azt, hogy csak egy játékot választhatok, de az nem lehet a foci, olyat keressek, ami elfér a zsebemben. Gondolkoztam, hogy a gombfoci legyen-e az vagy az ólomkatonák, végül rábeszéltem Pistit, osszuk el a gombfocit, akkor legalább játszhatunk együtt. A bőröndre nekem kellett ráülni – elvégre én vagyok a nagyobb –, hogy apa jól meghúzhassa a régi derékszíját, amivel átkötötte, mert nem tudhatjuk, meddig kell kitartani.

A Kucsera kettővel arrébb lakik a folyosón, és teherautó-sofőr a Tefunál. A nap egyik részében az államnak dolgozik, műszak után pedig saját zsebre, az Enyediéket is ő költöztette, nekünk elhozta a piacról a karácsonyfát, igazi plafonig érőt, és ki nem hagyta volna, hogy megemlítse, az is Tefu-fuvar, feketefuvar. Hétköznap alig láttuk, szombat délután is csak hallottuk, mert akkor úgy üvöltözött, hogy belezengett a ház.

– Mit csináljak? – szabadkozott Erzséni, a felesége. – Hét közben dolgozik, ilyenkor meg fél nap alatt iszik meg annyi pálinkát, amennyit más egész hét alatt.

Apa hat óra körül rendszerint kinézett az olvasószemüvege fölött, ilyenkor mind együtt voltunk a nagyszobában, anya is valami könyvbe mélyedt, mi Pistivel játszottunk, és csak annyit mondott:

– Na, mindjárt kezdődik.

Kucserát otthon sosem kell Feri bácsinak szólítanunk, és apáék is csak úgy emlegetik, hogy Akucsera. Akucsera hétvégén a *mindjárt kezdődik* műsorszám, de hétközben rendes. Amúgy. Anya szerint ez a legrosszabb, az *amúgy* rendes, mert az amúgy azt jelenti, hogy vagy alkoholista, vagy veri a feleségét, esetleg mind a kettő. Anya másképp beszél Akucseráról, mint a földszinti Keleti doktorról, a gyerekorvosról, aki sok mindenben átment. Illetve úgy beszél, mint a többi lakóról. Olyankor mintha felhúzná egy kicsit a szája sarkát, és ettől úgy néz ki, mint akinek megvan róluk a véleménye. És anyánál az sosem jelent jót.

– Nem a mi fajtánk – mondta anya, amikor kérdeztem, és ebből arra következtettem, hogy akkor a Keleti doktor talán a mi fajtánk. Ő is kapkodva pakolt, Selmeciék is a harmadikról, Enyediék és Lipcseiék a negyedikről és az egész második emelet, velünk együtt. Biztos ők sem bíztak abban, hogy majd megsegít minket a Nyugat, és apa azt mondta, hogy ezúttal nem lafacacázhatunk, mert nem tudhatjuk, mikor zárják le újra a határokat.

– Hajnali négykor lesz az indulás – mondta Akucsera, tartott egy kis szünetet, és hozzátette:

– Amerikába. – Ismertem ezt a nézést, apa is így húzta fel a szemöldökét, amikor azt hitte, vicceset mond, és akkor mi neveltünk, de nagyon ügyetlenül, és én sajnáltam egy kicsit apát.

– Háromkor veszem át a kocsit a telepen a váltótársamtól, aláírok a garázmesternél, háromnegyedre itt vagyok, oszt négykor uccu neki. Aki gyün, gyün, aki nem, nem.

Akucsera nagyon büszke a teherautójára, amit kocsinak hív, olyanokat mondott róla, hogy szép áramvonalas, és hogy előkamrás dízel, hidraulikus fékkel. Mindenki nagyon idegesnek látszott. Ott toporogtunk a nedves keramikokockákon a poroló körül fülig behúzott sapkában, mindenki egyszerre kiabált, semmit sem lehetett érteni. Bezzeg, amikor mi kiabálunk foci közben a fiúkkal, akkor ránk szólnak, hogy halkabban, meg ne egyszerre.

Aki nem az Akucsera körül ácsorgott, az a korlátan lógott ki a gangon, még az öreg Kerek néni is, a Cilike a két botjával, pedig ő már ezer éve nem tette ki a lábát. Anya előtt nem lehetett azt mondani, hogy gang, utálta azt a szót, szerinte a gangos ház proli vircsaft, és hogy most ugyan itt kell laknunk, de nem ez számít, hanem hogy mit gondolunk. Ő például már tavasszal kivitt egy konyhaszéket az ajtó elé, délután ott napozott, legalább nyugatra nézünk, mondta, és hogy ha becsukja a szemét, akkor most is a régi teraszán ül, és érzi a futórózsa illatát. Apa szerint ez pompás filozófia, van mit tanulnom tőle, kivéve a rózsailatot, mert az ember mindent fel tud idézni, emléket, látványt, dallamot, de szagot nem. Apa okos, mindent tudományosan közelít meg, én is ilyen akarok lenni.

Negyed négykor már a kapu előtt állt a fél ház, állig gombolt télikabátban, sálakba bugyolálva, mindenféle cókókkal. A lámpaoszlop alatt a csatornarács fölött gőzölgött a levegő, és a lélegzetünk is látszott. Anya megengedte, hogy ráüljek a kofferre, de nem volt kényelmes.

A Hernád utca sarkán bekanyarodott egy ponyvás teherautó, mindenki egyszerre fordult arra, mint amikor a kapus kirúgja a labdát.

– Nem a mienk, nem Tefu – mondta rögtön Ilonka néni, a Rapcsák bácsi felesége.

– És nem is szürke a ponyvája – jelentette ki Veszeliné, akinek mindig mindenbe bele kell szólnia.

– Mindegyiknek piszkosszürke a ponyvája – igazította ki a Lipcsei bácsi. – Zöld lóden, szürke ponyva, ez a szocializmus – mormogta a felhajtott galérjába.

– Vajon hányan zsúfolódhattak össze benne? – kérdezte anya, de erre nem válaszolt senki.

Háromnegyed négykor még csak pusmorogtak, négyre megint idegesen toporogtak a lakók. A teherautó sehol. Negyed ötkor sem. Mindenkinek volt valami ötlete, hogy mi történhetett, Veszeliné káromgott.

– Nem lesz ebből semmi, az uram megmondta, ugye, hogy megmondta, Lajos?

Aztán fejhangon ismételte:

– Mi lesz már, na mi lesz már, ez is jól kezdődik, még a végén itt fagyunk meg.

– Micsoda szerencse, hogy nem kért tőlünk pénzt előre a Kucsera. Akkor fájhatna most a fejünk igazán. – Belovai bácsi megpróbálta jókedvre deríteni a társaságot, de nem sikerült. A felnőttek azon vitatkoztak, hogy felküldjenek-e bennünket a lakásba, amíg várunk. Egy helyre. Vagy mindenki menjen haza, kinél mennyire húlt ki a cserépkályha. Bár mi van, ha mégis azonnal indulni kell?

Maradtunk. Ötkor gyalog futott be az Akucsera. Először a lépéseket hallottuk meg, ahogy kopogtak a macskaköveken, aztán a sötétből kivált egy zömök alak. Kacsázva tartott felénk, mint aki szaladna. A hasától és a vastag combjaitól csak olyan csámpás sietségnek látszott a közeledése, de ahogy a fejéhez kapott, aztán széttárta a kezét és a sapkáját csapkodta, mint a csimpánz az állatkertben, már tudtuk, hogy baj van. Pedig a hang csak később ért el hozzánk, holott addigra már mindenki elhallgatott, még a Veszelinének is elakadt a szava.

– A Vándor, a Vándor, a Vándor, a váltótársam – kiabálta messziről. – A rohadt életbe, hogy a rák enné ki annak a belét is, és az isten baszná meg az átkozott fajtáját! – Anya a szája elé kapta a kezét, még a Belovai bácsinak is leesett az álla, és úgy maradt, nyitott szájjal. Akucsera már a kapuban volt, amikor beleüvöltött az arcunkba.

– Mege, mege, megelőzött az átkozott – lihegte. – Isten a tanúm, hogy nem tudtam, hogy min studírozik, há én ki nem néztem abból a félnótásból! – A térdére támaszkodott, mert kapkodta a levegőt, és úgy magyarázott. – Nem jött meg a délutáni műszakból, a fél műhelyt elvitte, elvitte az autóval Amerikába – lihegte. – Az én autómmal! Az az én autóm is volt. Ugyanannyira, mint az övé. – Akkor felemelkedett, és a gangok felé emelt karral panaszkodott. – Hogy tehetett ilyet velem a Vándor? Átbaszott! Uram Jézus, hát nem átbaszott? – Előre-hátra ingott, mintha a magasban tartott kezei is kérdeznének, láttam már ilyet, a nagypapa csinált így a nagymama temetésén.

26

Rapcsákék aznap nálunk aludtak, mert Rapcsákné, aki anya szerint mindig is hajlamos volt a színpadias jelenetekre, hajnalban egy látványos mozdulattal belepottyantotta a lakáskulcsukat a csatornába.

Együtt kullogtunk vissza a második emelet négybe. Anya feltett egy teát, mi Pistivel kabátban feküdtünk az ágyra. Előző nap délben tettünk utoljára a tűzre, a cserépkályha didergett a szoba sarkában. Az utolsó kép, mielőtt elaludtam, az volt, hogy apa a vendégek lába között kotorászva mégis összesöpri a szappanforgácsokat a földről.

Előző este ott, az asztalnál farigcsálta anya szürkésbarna mosószappanát, a szarvasagancs nyelvű késével, amit máskor csak kirándulásokra vett elő. A szappan közepére egy négyzet alakú lyukat vésett, és amikor elkészült, fellapozta a nagy bordó bélyegalbumot, és az odakészített csipesszel kiemelt a fekete háromszögekből egy darabot. Nem keresgélt, magabiztosan tudta, melyikhez nyúl, ahogy én is, huszonharmadika óta többször is elmondta, hogy jól nézzem meg, mert abban a kis fogazott papírdarabban van a jövőnk. Mert nem azért szület minket anya, hogy áldozatok legyünk, és mások mondják meg, miért szégyenkezzünk és mire legyünk büszkék. Ez volt a mi

titkunk apával, a lila bélyeg, anyának nem volt szabad beszélnem róla, hogy meglepetés maradjon Amerikáig, Pistinek, hogy el ne kotyogja. A kicsik nem tudnak titkot tartani, bezzeg én!

Apa sosem ijedt meg, és senkitől sem félt, de amikor a csipesz közé szorított kék bélyeget a fény felé fordította, és még egyszer utoljára megnézte, láttam, hogy remeg a keze. Mint nekem, amikor a Lipcsei Feri ólomkatonáját nézegettem – az arany sisakos lovast, ami kétszer annyit léphetett, mint a gyalogosok –, és egyáltalán nem akartam elvenni, csak valahogy ott maradt a kezemben, amikor zsebre vágtam, és amikor otthon elővettem, ugyanez történt velem is, a kezem remegett, mintha nem is az enyém volna, hanem valaki másé.

Anya sietős léptei hol felerősödtek, hol elhalkultak, ahogy a régi parketta ropogott a lába alatt. Pakolt. Apa beletette a bélyeget a szappanból kivájt négyszögletes résbe, éppen beleillett, aztán az egymásnak fordított két fél szappannal elindult a konyha felé. Hosszan folyatta a vizet, és amikor visszajött, a szappan újra egyben volt. Nevetve hátba vágott.

– Ez a mi tókéánk, fiam – mutatta a szappant –, ezzel jó darabig elleszünk Amerikában!

Apa nem volt az a levegőbe beszélő típus, egy percig sem kételkedtem benne, hogy így lesz. Ha elleszünk, hát elleszünk.

Szerda volt, Akucsera mégis úgy kiabált, mintha szombat volna. Aztán minden visszazökkent a régi kerékvágásba. Rapcsákék zárat cseréltek, és hazaköltöztek, Veszeliné óbégatása kihallatszott a folyosóra, a bőröndök visszakerültek a szekrény tetejére, a cserépkályha újra melegített. Többször le kellett menni az óvóhelyre, amit anya légópincének hívott, mindenki fogott egy párnát, a pokrócokat apa hozta, anyának négy széket tolt össze, Pistinek és nekem hármat, még aludni is tudtunk, ha megszoktuk a bűdöset.

Apa egyre nehezebben szerzett kenyeret, volt, hogy két órát állt a közért előtt, mire kinyitott, és kiderült, hogy éjjel kifosztották, volt, hogy elgyalogolt a Gláznerig, beállt a sorba, de akkor jött egy tank, az oroszok a levegőbe lóttak, az egész hosszú sor apával együtt a földre vetette magát, aztán az oroszok kikászálódtak, és elvittek minden kenyeret.

Apa esténként az angol rádiót fordította anyának, tömött vonatokról beszéltek, egyszer egy mozdonyvezetőről is, aki a mozdonyával együtt disszidált. Lipcseiék elmentek, Selmeciek is. A pincében se volt már kivel játszani, csak lányok maradtak. Apa, aki szerint még a Keleti doktor is újra pakol, úgy nézett a szekrény tetejére visszakerült vulkánfiberekre, mint a Cilike néni macskája, amikor kikéredzkedik.

A *Vadölöt* olvastam a konyhában, azt a részt, amelyben nemsokára megérkezik Csingacsguk, az ifjú mohikán. Szerettem anyát nézni a párás melegben, ahogy sodorja a nudlit. Forrt a víz, néhány perc és anya beledobja a nudlikat, azok hamarosan feljönnek a víz tetejére, apa prézlivel eszi, sósan, én azért remélem, hogy lesz egy kis mák is. Ha nem lesz, a cukor is megteszi az angyalbögyörőre. Anya nevezte így a morzsás krumplinudlit, apa pedig néha odasúgta nekem: pöcsmácsik.

Apa pont megérkezett, átölelte anyát, aki hagyta, de széttárta a karját, nem nyúlt apához, nehogy összelisztezzé a ruháját. Apa letette a kenyeret a kredencre.

– Nyugat-Németország nem segít – mondta. – Az angolok és a franciák Egyiptommal vannak elfoglalva. Ha valaki nekem azt mondta volna, hogy Szuezi miatt fogunk itt megdöglenni, kiröhögöm.

Pisti hisztizett, mert nem adtam oda neki a teherautót, nehogy megint amerikásat játsszon vele, anyáék pedig újra összevesszenek a menni-maradnin. Rángatta az autót, és amikor felüvöltöttem, mert bokán rúgott, apa őt rángatta ki az asztal alól, és elzavarta kezét mosni. Nekem kellett megterítenem egyedül.

– Képzeld, egy kofa három forintért árulta a tojást a sarkon, az emberek hőzöngtek – mesélte apa –, mire a zajra odalépett egy pelyhes állú kölyök nemzetőruháiban, kitepte a kosarat a kofa kezéből, és elkiáltotta magát, hogy két forint a tojás. Nem telt bele öt perc, eladta az összeset, aztán a pénzt beleszórta az üres kosárba, és a kofa kezébe nyomta.

– Látod, vannak még tisztességes emberek – mosolygott anyja.

– Már, aki még itt maradt – mondta apa, és jelentőségteljesen nézett a szekrény tetejére, a kofferek felé. Anya úgy tett, mintha nem vette volna észre, beleborította a nudlit a tálba, szinte már éreztem az aranybarna prézliszemek ropogását a fogam alatt. Apa leült, és ahogy szokta, kigörgette a fehér damasztaszalvétát az ezüst szalvétagyűrűből, és az ölébe terítette.

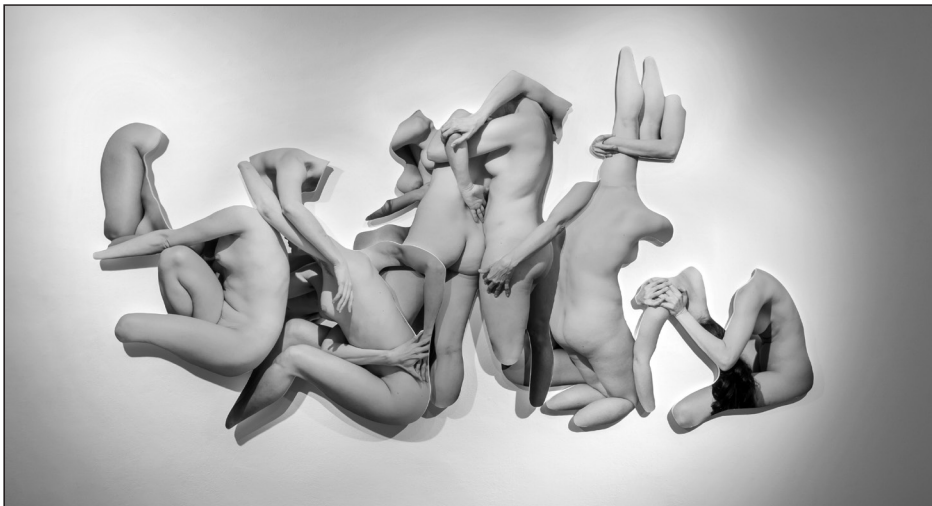
– Te Klári – kérdezte –, hova tetted a szappant?

Anya egy merőkanállal osztotta a nudlit. Mint mindig, apa kapott először.

– A szappant? – kérdezte. – A Flórára gondolsz? A Veszeliné a múltkor mosott, az övé elfogyott, szóval odaadtam neki.

28

A nudlin nem volt mák.

Vékony Dorottya: Az elengedés rítusai